

hogy az alapvetésnek szánt munkát megillető elismerésen kívül rámutassanak a vizsgálati módszer tökéletesítésének múlthatatlan szükségességére. Bízunk benne, hogy a szótár lelkes és leleményes szerkesztője más, megbízhatóbb módszerek kidolgozásával is hozzá fog járulni annak a tudományos és gyakorlati szempontból egyaránt fontos célnak eléréséhez, hogy biztos ismeretünk legyen a magyar gyermek nyelvéről.

Nagy J. Béla.

Ungváry Iván János: A fasiszta nevelési eszmény és az új közoktatási törvény.

Budapest, 1940. 40 lap.

A szerző, ki a milánói egyetemnek lektora, e tanulmányával érdekes és értékes szolgálatot tett tanügyi irodalmunknak a legújabb olasz iskolareform ismertetésével, melyet »Carta della Scuola« címen *Giuseppe Bottai* olasz nevelésügyi miniszter valósított meg, a kiforrott fasiszta állameszme szellemében.

E törvény indokolása szerint a nemzetnevelők (tanítók és tanárok) nem tisztviselők, hanem katonák, a nemzeti eszme harcosai. A fasiszta iskolai rendben első helyen kell állnia a politikai érzék fejlesztésének; e célból valamennyi iskola tanrendjében egészen új tantárgyul szerepel az ú. n. »*Cultura Fascista*«, azzal a feladattal, hogy beavassa a növendékeket Olaszország mai politikai életébe, megismertesse velük a fasiszta kormányzat teljes rendszerét, kioktassa azokra a kötelességekre, melyekkel mint állampolgárok a hazának tartoznak. »*Nem tudok elképzelni — úgymond a miniszter — olyan tanárt, aki ne politizáljon az iskolában.*« Mily merő ellentétben áll ez az elv a régi felfogással, mely mindennemű politikát száműzött az iskolából!

A reform alkotója szerint jó tanár csak az lehet, aki a politikában járatos és a fasiszta tanoknak lelkes híve. Tanszékekre csak a fasiszta párt tagjai pályázhatnak. Az iskolának a napi politikába is bele kell kapcsolódnia s e célra a rádiót és filmet is felhasználnia. Minden tanuló kell hogy állampolgárnak, egy nagy közösség tagjának érezze magát az iskolázás első percétől kezdve.

Már előzőleg is ugyanezt a célt szolgálták az iskolákkal kapcsolatos *balilla* és *avanguardista* szervezetek (alsó, illetőleg felsőbb iskolákban), melyek nagyjából a mi cserkész-, ill. levanteintézményünknek felelnek meg. Ezeket az ifjúsági alakulatokat 1937-ben egy királyi rendelet »*Gioventù Italiana del Littorio*« (*G.I.L.*) elnevezés alatt egyesítette, 6-tól 21 évi életkorig. Az intézmény az egyetemeken és főiskolákon a Fasiszta Egyetemi Ifjúság (*Gioventù Universitaria Fascista*, — *G.U.F.*) alakulatában folytatódik. Ez alakulatok keretében végzi a serdülő ifjúság a katonás jellegű ú. n. *iskolaszolgálatot*, melyet egyénenként a gyakorlatok rendes végzését igazoló szolgálati könyvecskével (*libretto personale*) kell bizonyítani. Ezzel gondoskodik az állam egyúttal az ifjúság testneveléséről is a fejlődő életkor kívánalmai szerint, egybekapcsolva azt a testi munkára való neveléssel, az iskolával kapcsolatos műhelyekben.

Ami a szellemi képzést illeti, a törvény elvül mondja ki, hogy a tanulmányok megkezdését és folytatását a tanuló megfelelő képessége határozza meg, szigorú selejtezés és válogatás alapján. A fasizmus e téren is arra törekszik, hogy a társadalmi osztályok kasztszerű elkülönítését megszüntetve, azokat mennél közelebb hozza egymáshoz; ezért a tehetséges, de anyagi eszközökkel nem rendelkező ifjak számára az állam biztosítja a továbbtanulás lehetőségét.

A különböző iskolatípusokat a *Carta della Scuola* imígy állapítja meg:

I. *Elemi fokozat*: 1. Óvoda (*scuola materna*) 4—6 éves korig. 2. Elemi iskola, 6—9 évig (3 év). 3. Munkaiskola (*sc. del lavoro*), 9—11. éves korig. 4. Az elemi oktatás egyenes befejezője a mesterség-iskola, 11—14 éves korig (3 év).

II. *Középső fokozat*: 1. Egységes középiskola (*sc. media*): 3 év. 2. középfokú mesterség-iskola (*sc. professionale*): 3 év. 3. Technikai iskola (*sc. tecnica*), 3 év.

III. *Felsőbb fokozat*: 1. klasszikus líceum (*liceo classico*); 5 év. 2. Tudományos líceum (*l. scientifico*), 5 év. 3. Tanítóképző intézet (*sc. magistrale*), 5 év. 4. Kereskedelmi iskola (*Istituto tecnico commerciale*), 5 év. 5. Technikai intézet (*Ist. tecnico*), 4 ágazattal: a) mezőgazdaság, b) ipar, c) földmérés, d) hajózás, 4—4 év.

Érdekes újítás, hogy amíg a mi egyetemre előkészítő 8 osztályos középiskolánknak, a gimnáziumnak eddig az olasz *ginnasio-liceo* felelt meg, két tagozatban (5 osztályú *ginnasio* és 3 osztályú *liceo — classico* vagy *scientifico* —, az első göröggel, a másik modern idegen nyelvvvel), most a viszony megfordult: az alsó egységes tagozat lett 3 éves, a felső tagozat, a líceum 5 éves. Így már 14 éves életkorban válik meg, alkalmas-e a tanuló az egyetemre előkészítő felsőbb tanulmányokra, mert a középső fokozatból a felsőbe csak szigorú selejtező vizsgálatlal lehet feljutni.

IV. *Egyetemi fokozat*, a következő karokkal (*facoltà*): 1. Jogi, politikai, gazdasági és kereskedelmi tudományok. 2. Irodalom, bölcészet, pedagógia, tanítóképzői tanárképzés. 3. Orvosi és állatorvosi tudományok. 4. Matematika, természettudományok, statisztika, népesedéstudomány, államszámvitel. 5. Gyógy-szerészet. 6. Kultúr-, bányá-, gépész-, és vegyészmérnöki-, 7. építészeti, 8. mezőgazdasági kar. 9. Egyéb főiskolák, akadémiák.

Bennünket magyarokat különösen érdekelhet az a tény — amelyet Unghváry becses füzetéből tudunk meg —, hogy az új olasz reform több intézkedése *örvendetes közeledést jelent* a mi régóta bevált tanítási és nevelési rendünkhöz. Így például:

1. A főiskolákra képesítő *érettségi vizsgálatokra* az olasz nevelésügyi miniszter eddig az ország minden részéről beosztott vegyes vizsgáló bizottságot küldött ki; így hát azok a tanárok, akik éveken át tanították a jelölteket, nem vizsgáztathatták őket. (Ily bizottságok körzetenként csak a legnagyobb városokban működtek; így pl. a fiumei diákoknak Triestbe kellett utazniok érettségire.) Most ez a rendszer megszűnik: úgy mint nálunk, a bizottság az intézet tanáiraiból alakul, csakhogy nem egy, hanem két miniszteri biztos részvételével.

2. Megszűnik a felsőbb fokú tanintézetekben a félszázad óta dívó *koedukáció*. (E sorok írójának 1913 évi római és velencei iskolalátogatásai alkalmával az első padokat leányok foglalták el, kb. 30% arányban). Ezentúl, úgy mint nálunk, elkülönülnek a fiú- és leányiskolák.

3. Ennek folyománya, hogy a középfokú iskolákból fokozatosan *kivonják a már túllontúl elszaporodott tanárnőket*. A koedukációs rendszer idején a középiskolákban sokszor nagyobb százalékban voltak a tanárnők, mint a férfi tanárok, ami bizony kérdésessé tette a fasiszta jellegű katonás fegyelmet. (E sorok írójának is volt alkalma erre vonatkozó panaszokról tudomást szerezni.)

4. A *Carta della Scuola* Olaszországban is bevezeti a tanárjelöltek kötelező *gyakorló évét*. Eddig ott a szükséges pedagógiai gyakorlatot a fiatal tanárok csak hosszas kísérletezés után szerezhették meg, az eredmény rovására.

5. Végül az új reform szakít a kettéosztott (délelőtti és délutáni) tanítási renddel és elrendeli a nálunk már régóta dívó *egységes délelőtti tanítást*, ezzel is közeledvén a mi tanítási rendszerünkhöz.

Ellenben — nagyon helyesen — véget vet a nálunk olyannyira érezhető *túlterheltségnek*, amennyiben a tanítási órák száma egy iskolában sem haladhatja meg a heti *huszonnégy* órát, az egyetemek és főiskolák kivételével. (Nálunk már a gimnázium alsó osztályaiban is felrűg heti 32 órára!)

Ami pedig a nálunk még mindig érezhető *zsúfolttságot* illeti, Olaszországban már évtizedekkel ezelőtt 40 volt az osztálylétszám maximuma a középiskolákban. (E sorok írója ezt már 1913-ban egyetlen gimnaziális osztályban látta elérve; a Jíceumi felsőbb osztályokban 20 körül volt a tanulószám.)

A fentiekben ismertetett füzetből egyebekben is sok értékes tanulságot meríthetünk. Örvendetes tudomásul vehetjük pl. azt a közlését is, hogy Milánóban — kétségkívül a szerző közreműködésével — már működik egy olasz-magyar elemi iskola (legnagyobb részt olasz tanulókkal), amelyben az oktatás részben olasz, részben magyar nyelven folyik; és ez iskola felnöttek számára is rendez magyar nyelvi tanfolyamokat. Biztató jelenség az, mely a magyar-olasz szellemi kapcsolatok folytonos fejlődéséről tanúskodik.

Fest Aladár.

Gergely László: Fináczy Ernő pedagógiája. (Közlemények a szegedi Ferenc József-tudományegyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetéből. 20. szám). Szeged, 1937., 8-r., 82 l.

Nem volna illendő, hogy meg ne emlékezzünk folyóiratunk hasábjain — ha késve is — az eddig egyetlen nagyobb dolgozatról, mely a Magyar Paedagogiai Társaság 20 éven át való elnökének, majd haláláig 10 éven át volt tiszteleti elnökének, folyóiratunk egy emberöltőn át szellemi gondozójának és munkatársának, a magyar pedagógiai tudomány újabb fejlődése megindítójának, Fináczy Ernőnek tudományos életművéről szól. E mulasztást jóvátevő megemlékezésünk egyelőre csupán arra kötelez bennünket, hogy helyet adjunk e dolgozat ismertetésének folyóiratunkban. Annál inkább készek vagyunk azonban megállapítani, hogy szerzőjének nagy szorgalmától, jóakarató igyekezetétől, a dolgozatnak elég tekintélyes terjedelmétől eltekintve,